

Premlčania práva v osobitných prípadoch

**JUDr. Imrich Fekete, CSc.
Právnická fakulta UK**

Omšenie, 3. 2. 2015

Odporúčaná literatúra k premlčaniu

Baudyš, P.: K promlčení zástavního práva. Právní rozhledy, 2008, č. 7; *Čermák, K.*: K otázce promlčení zástavního práva. Zprávy advokacie, 1961; *Černý, M., Halouzka, V.*: Námitka promlčení a zneužití práva. Právník, 1983, č. 10; *Derka, L.*: Ještě jednou k námitce promlčení vznesené v odvolacím řízení. Soudní rozhledy, 2003, č. 10; *Fekete, I.*: Premlčanie v občianskom a obchodnom práve. Obchodné právo, 2003, č. 1; *Halouzka, V.*: Několik poznámek k problematice žaloby v poměru k právu hmotnému a procesnímu. Právník, 1974, č. 12; *Halouzka, V.*: Včasné uplatnění práv z odpovědnosti za škody ohrožených promlčením nebo prekluzí a řádné pokračování v řízení. Bulletin advokacie, 1978, duben – červen; *Halouzka, V.*: Zpětvzetí námitky promlčení a započtení. Socialistické soudnictvo, 1980, č. 5; *Hanuš, L.*: Je námitka promlčení způsobilá založit výkon práva v rozporu s dobrými mravy? Právní rozhledy, 2003, č. 3; *Hodějovská, E., Radimský, J.*: Vzdání se námitky promlčení. Advokátní praxe, 1970; *Horváth, M.*: Musí soud vždy respektovat námitku premlčania? Justiční revue, 1990, č. 4 – 5; *Chalupa, L.*: Promlčení nároku na vydání pozemku i se stavbou. Právní rádce, 2003, č. 12; *Chalupa, L.*: Promlčení práva nájmu a tzv. práva na bydlení. Právní rádce, 2002, č. 11; *Chalupa, R.*: Promlčení práv z obchodních vztahů. Obchodní právo, 1993, č. 9; *Chladný, J.*: Vznik a vývin právního institutu premlčania a preklúzie v občianskom práve. Právní obzor, 1985, č. 3; *Kizlinková, V.*: Některé sporné otázky týkající se promlčení. Socialistická zákonnost, 1956, č. 1 – 2; *Knapp, V.*: Splnění závazku a jiné způsoby jejich zániku. Praha: ČSAV, 1955; *Luby, Š.*: Občianskoprávní nárok. Právnícké štúdie, 1958, č. 1 – 2; *Matoušek, T.*: Nepromlčitelná práva v rozhodnutí Nejvyššího soudu. Právní rozhledy, 2003, č. 6; *Nezdařil, A.*: Námitka promlčení v rozporu s dobrými mravy? Právní rádce, 2008, č. 3; *Ondreička, J.*: Je námitka premlčania odvolateľná? Socialistické soudnictvo, 1975, č. 4; *Ovečková, O.*: Vývinové tendencie institutu premlčania. Právní obzor, 2013, č. 4; *Pauličková, A.*: Institut premlčania v zmysle Občianskeho zákonníka. Obchodné právo, 2001, č. 6; *Pužman, J.*: Právní nároky a jejich uplatňování. Socialistická zákonnost, Praha: Orbis, 1966, č. 2; *Radimský, J.*: Vzdání se námitky promlčení. Advokátní praxe, 1970; *Spáčil, J.*: Promlčení vlastnických žalob a vlastnického práva. Právník, 1992, č. 2; *Strapáč, P., Ďurana, M.*: Námitka premlčania a rozpor s dobrými mravmi. Bulletin slovenskej advokácie, 2013, č. 4; *Svoboda, J.*: K problematike premlčania v občianskom práve. Socialistické soudnictvo, 1982, č. 9; *Svoboda, J.*: Nad problematikou premlčania vzájomnej (započítavanej) pohľadávky podľa § 96 OZ. Socialistické soudnictvo, 1973, č. 4; *Svoboda, J.*: Premlčanie v občianskom práve. Socialistické soudnictvo, 1982, č. 5; *Svoboda, J.*: Úprava premlčania po novelizácii Občianskeho zákonníka. Justičná revue, 1993, č. 1 – 2; *Svoboda, J.*: Zmeny v úprave premlčania podľa novely Občianskeho zákonníka. Socialistické soudnictvo, 1984, č. 3; *Švestka, J.*: Základní teoretické otázky promlčení v občanském zákoníku ČSSR. Právník, 1965, č. 8; *Švestka, J., Češka, Z., Chyský, J.*: Promlčení a prekluze v čs. právním řádu. Praha: Orbis, 1967; *Valko, E., Ikrényi, I.*: Vztah premlčania a ochrany dobrých mravov. Bulletin advokacie, 2006, č. 1; *Vymazal, J.*: Několik úvah k promlčení zástavního práva. Právní rozhledy, 2009, č. 3.

Účel právnej úpravy premlčania

Účelom právnej úpravy inštitútu premlčania v občianskoprávných vzťahoch je, aby oprávnený subjekt (veriteľ) pod hrozbou sankcie premlčania uplatnil (vykonal) svoje právo v stanovenej premlčacej dobe – teda včas. Účinné vznesenie námietky premlčania práva znamená, že súd oprávnenej osobe nemôže premlčané právo priznať, keďže vznesením námietky premlčania zaniká nárok na autoritatívnu vynútiteľnosť uplatneného práva. Tento inštitút poskytuje východisko, ako predísť, resp. riešiť situácie, kedy až po dlhej dobe dochádza k uplatneniu majetkového práva zo strany veriteľa a tak sa vnáša do záväzkových právnych vzťahov účastníkov právna neistota, resp. hrozba, že dlžník môže byť vystavený bez zreteľa na čas (bez obmedzenia doby) úspešnej žalobe zo strany veriteľa. V inštitúte premlčania sa premieta pravidlo *vigilantibus iura scripta sunt* (že zákony sú písané pre bdelych, teda pre tých, ktorí o svoje práva dbajú; alebo inak povedané, že právo patrí bdelym).

Námietka premlčania predstavuje spravidla efektívny postup - obranu dlžníka proti hrozbe, že až po neúmerne dlhej dobe si veriteľ uplatní svoje právo; na druhej strane možnosť tejto námietky donucuje (vedie) veriteľa k včasnému vykonaniu svojho práva. Ide tu o predvídané právne postupy účastníkov záväzkových právnych vzťahov, ktoré zodpovedajú účelu premlčania.

Nemožnosť priznať oprávnenému subjektu premlčané právo nastane až vtedy, keď sú splnené tieto skutočnosti:

- a/ uplynie právnym predpisom vymedzený čas (premlčacia doba),
- b/ nevykonáva sa právo oprávneným subjektom v priebehu takto vymedzenej doby,
- c/ povinný subjekt v rámci súdneho konania o uplatnenom práve účinne vznesie námietku premlčania.

(uznesenie Najvyššieho súdu SR z 31. júla 2009, sp. zn. 1 M Cdo 8/2008)

Premlčanie, preklúzia a zánik práva

Premlčanie nemá za následok zánik práva, ale len jeho oslabenie.

§ 388 ods. 1 OBZ: Premlčaním právo na plnenie povinnosti druhej strany nezaniká, nemôže ho však priznať alebo uznať súd, ak povinná osoba namietne premlčanie po uplynutí premlčacej doby.

Premlčanie je potrebné od premlčania práva odlíšiť:

- zánik práva (preklúzia práva) jeho neuplatnením (§ 583 OZ) a
- zánik práva uplynutím času (§ 578 OZ).

Podľa § 583 OZ môže v prípadoch, v ktorých to ustanovuje zákon, dôjsť k zániku práva preto, že sa neuplatnilo v ustanovenej dobe.

Dôsledky preklúzie: zánik práva, ako aj nároku, súd prihliada na preklúziu ex offio, právo na vydanie bezdôvodného obohatenia (porovnaj § 455 OZ a § 389 OBZ, ak ide o premlčanie).

Nekonzistentnosť slovenského práva: v oblasti verejného a súkromného práva (vo verejnom práve môže právo nevykonaním zaniknúť, nie premlčať, pretože premlčanie súvisí so subjektívnym právom), ale aj v samotnom súkromnom práve – napr. *pactum de contrahendo*: § 50a ods. 2 OZ – preklúzia, § 292 ods. 2 OBZ – premlčanie práva.

Podľa § 578 práva aj povinnosti zaniknú uplynutím času, na ktorý boli obmedzené. K zániku práva dochádza už samotným uplynutím doby, t. j. udalosťou, nie právnym úkonom. Tým sa zánik záväzku uplynutím doby líši od zániku záväzku neuplatnením práva (preklúzia), ku ktorému dochádza síce tiež v dôsledku uplynutia stanovenej doby, ale aby sa tak stalo, musí k tomu pristúpiť ešte omisívny právny úkon oprávnenej osoby (neuplatnenie práva) (porovnaj § 583 OZ). Inak sú právne dôsledky zániku práva uplynutím času rovnaké ako zánik práva jeho neuplatnením (preklúzia).

Čo je predmetom premlčania?

Čo sa vlastne premlčuje ?

- právo (§ 100 ods. 1 OZ)
- pohľadávka (§ 151j ods. 2 a § 581 ods. 2 OZ),
- dlhu (§ 455 ods. 1 a § 558 OZ),
- nárok (§ 508 ods. 1 OZ),
- záväzok (§ 539, § 570 ods. 2 a § 585 ods. 2 OZ).

Podstata premlčania spočíva v tom, že ak sa určité právo po zákonom stanovenú dobu (premlčaciu dobu) nevykonáva alebo sa v priebehu premlčacej doby neuplatní na súde či u príslušného orgánu, nemôže už byť po jej uplynutí veriteľovi priznané. To znamená, že povinný subjekt po uplynutí zákonom stanovenej doby sa môže úspešne brániť vymáhaniu práva s poukazom

V dôsledku premlčania právo nezaniká, trvá ďalej, ale do značnej miery sa oslabuje zmenšením možnosti jeho úspešného uplatnenia. Dovolanie sa premlčania pred súdom má za následok spočívanie nároku. Nárok tu síce naďalej existuje, avšak je oslabený do takej miery, že právo vyplývajúce z tohto nároku nemôže súd veriteľovi priznať.

Premlčanie v občianskom a obchodnom práve

Premlčanie v obč. práve vychádza z klasického poňatia premlčania v súkromnom práve, premlčanie v obch. práve vychádza z Dohody OSN o premlčaní pri medzinárodnej kúpe tovaru (č. 123/1988 Zb.).

Právna úprava premlčania v obč. práve (§ 100-114 OZ) má kogentný charakter s presne stanovenými premlčacími dobami, právna úprava v obch. práve (§ 387-408 OBZ) má prevažne dispozitívny charakter s možnosťou predĺženia premlčacej doby.

§ 401 OBZ: Strana, voči ktorej sa právo premlčuje, môže písomným vyhlásením druhej strane predĺžiť premlčaciu dobu, a to aj opakovane; celková premlčacia doba nesmie byť dlhšia ako 10 rokov od doby, keď začala po prvý raz plynúť. Toto vyhlásenie možno urobiť aj pred začiatkom plynutia premlčacej doby.

Obchodný zákonník má všeobecnú premlčaciu dobu v trvaní 4 rokov.

Na premlčanie práva v obchodných vzťah sa vždy použije Obchodný zákonník; Občiansky zákonník sa použije výnimočne (napr. premlčanie práva v prípade záložného práva - § 100 ods. 2 OZ). Sporná je otázka premlčania práva na vydanie bezdôvodného obohatenia.

 V prípade, že zmluvu o poskytovaní právnych služieb uzavrel s advokátom podnikateľ, pričom sa táto zmluva týkala sa jeho podnikania, riadi sa premlčanie práva na náhradu škody spôsobenej advokátom klientovi v súvislosti s výkonom advokácie Obchodným zákonníkom (*Ro NS ČR z 23. 8. 2011, sp. zn. 25 Cdo 520/2009*).

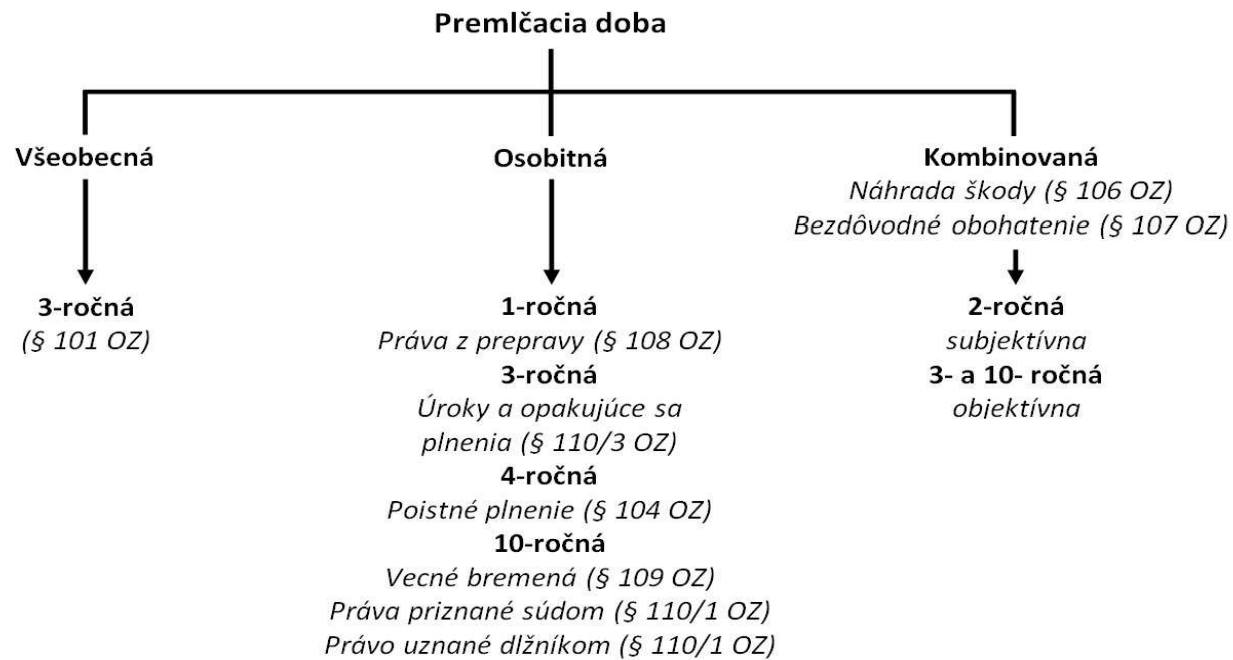
Občiansky zákonník ako predpis všeobecného súkromného práva sa podporne použije na premlčanie práva v zmenkovom, pracovnom a rodinnom práve, ak niet špeciálnej úpravy.

 Zmenečný nárok – Trojročná premlčacia lehota na uplatnenie práv zo zmenky začína plynúť odo dňa splatnosti zmenky, avšak prvým dňom plynutia tejto lehoty je deň nasledujúci po splatnosti zmenky (§ 70 ods. 1 a § 73 zákona č. 191/1950 Zb.). Pokiaľ ide o stanovenie konca plynutia premlčacej lehoty, neobsahuje zákon č. 191/1950 Zb. žiadnu špeciálnu úpravu, a preto je potrebné aplikovať ustanovenia Občianskeho zákonníka, ktoré upravujú počítanie času. Udalosťou, od ktorej začína plynúť premlčacia doba, nie je však prvý deň plynutia tejto lehoty, ale deň splatnosti zmenky. Premlčacia doba preto končí uplynutím dňa, ktorý sa číslom zhoduje s dňom splatnosti zmenky (*Ro VS v Prahe z 10. 11. 2003, sp. zn. 9 Cmo 93/2003*).

OZ upravuje všeobecné a osobitné premlčanie

Osobitné prípady premlčania sa líšia od všeobecnej úpravy:

- osobitnými predpokladmi premlčania,
- rozdielnym začiatkom plynutia premlčacej doby a
- rôznou dĺžkou premlčacej doby.

Všeobecná premlčacia doba v OP

- Vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe (§ 101 OZ) sa premlčí napr.:
 - právo dovolať sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu (§ 40a a § 865 ods. 4 OZ),
 - právo na odstúpenie od zmluvy podľa § 48 OZ (*R 22/1995*),
 - právo na uplatnenie nároku zo zodpovednosti za vady na súde (§ 508 OZ),
 - právo na uplatnenie postihu voči osobe, ktorá za škodu zodpovedá a za ktorú sa plnilo (§ 440 OZ) (*R 40/1979*),
 - nárok oprávneného dediča na vydanie dedičstva podľa § 485 OZ (*Z IV, s. 650 ods. 5*),
 - právo na vrátenie daru podľa § 630 OZ,
 - regresné (postihové) právo poisťovateľa voči poistenému, a to bez ohľadu na to, či ide o zmluvné poistenie (*R 36/1980, R 52/2004*) alebo povinné zmluvné poistenie (§ 12 ods. 4 a § 24c PZP),
 - právo na vyrovnanie dedičských podielov podľa § 13 zákona č. 293/1992 Zb. (*R 69/1994*),
 - právo na náhradu plnenia, ktorým bola splnená vyživovacia povinnosť za iného (*R 36/1969*),
 - právo na jednotlivé opakujúce sa plnenia výživného (pozri § 77 ods. 2 ZR),
 - nároky podľa reštitučných predpisov (§ 5 ods. 4 zákona č. 403/1990 Zb. – *Rc 34/1993, s. 123 ods. 2*; § 14 až 16 a nasl. zákona č. 229/1991 Zb. – *ZSP 64/1998*; § 13 ods. 2 zákona č. 42/1992 Zb. – *R 18/2006*),
 - právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva, ktoré vzniklo prenajímateľovi bytu voči štátu v dôsledku protiústavnej regulácie nájomného (*Rc 18/2013*),
 - právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje (*R 58/2014*).

Osobitné premlčacie doby

Osobitné premlčacie doby majú objektívny charakter a sú **v trvaní od jedného roka do desiatich rokov**. V prípade náhrady škody a z bezdôvodného obohatenia sa okrem objektívnej lehoty uplatňuje aj osobitná subjektívna premlčacia doba (§ 106 ods. 1 a § 107 ods. 1 OZ).

Premlčacia doba v trvaní **jedného roka** platí pri právach z prepravy (§ 108 OZ), s výnimkou práv na náhradu škody pri preprave osôb, kde platí, pokiaľ ide o premlčanie, režim ako pri premlčaní práva na náhradu škody (§ 106 OZ).

V prípade premlčania práva na poistné plnenie je **kombinácia jednoročnej lehoty a všeobecnej 3-ročnej** premlčacej doby.

Subjektívna premlčacia doba v prípade zodpovednosti za škody a bezdôvodného obohatenia sú **dva roky**.

Najdlhšia je premlčacia doba v trvaní **desiatich rokov**. Takáto premlčacia doba platí pre premlčanie:

- práva na náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia za predpokladu, že škoda bola spôsobená a bezdôvodné obohatenie vzniklo úmyselne (§ 106 ods. 2 a § 107 ods. 2 OZ),
- práv priznaných právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu (§ 110 ods. 1 prvá veta OZ),
- práv uznaných dlžníkom písomne čo do dôvodu a výšky (§ 110 ods. 1 druhá veta OZ),
- práv zodpovedajúcich vecnému bremenu (§ 109 OZ).

Za desať rokov sa premlčia aj úroky a opakujúce sa dávky právoplatne priznané alebo písomne uznané, ale len tie, ktoré dospeli do právoplatnosti rozhodnutia alebo uznania. Úroky a opakujúce sa dávky, ktoré sa stali splatnými neskôr, sa premlčia už vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe (§ 110 ods. 3 OZ).

Povinné predžalobné uplatnenie práva

Všeobecné pravidlo: Premlčacia doba plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.

§ 102 OZ: Pri právach, ktoré sa musia najprv uplatniť u fyzickej alebo právnickej osoby začína plynúť premlčacia doba odo dňa, keď sa právo takto uplatnilo.

Jednotlivé prípady, keď treba uplatniť právo najprv u povinného subjektu uvádza OZ ...

Na uplatnenie práva u povinného subjektu v prepadnej (prekluzívnej) lehote nadväzuje začiatok plynutia všeobecnej 3-ročnej premlčacej doby (§ 101 OZ). Začiatok premlčacej doby pripadá na deň, kedy došlo k uplatneniu práva u fyzickej alebo právnickej osoby (§ 102 OZ).

 Práva zo zodpovednosti za vady vecí, pre ktoré platí záručná doba, zaniknú, ak neboli uplatnené v záručnej dobe. Neuplatnenie práv v týchto lehotách má bez ďalšieho za následok zánik práv. Ak sa však práva zo zodpovednosti za vady uplatnili v týchto lehotách a ak neboli uspokojené, môže sa kupujúci domáhať ochrany na súde; podľa ustanovení § 101 a § 102 OZ premlčanie týchto práv nastane uplynutím troch rokov odo dňa, keď sa právo uplatnilo u predávajúceho (*R 2/1978, s. 42 ods. 2 a 3*).

 Ak objednávateľ právo zo zodpovednosti za vady uplatnil u zhotoviteľa najneskôr v reklamačnej lehote, avšak zhotoviteľ mu nevyhovel, môže sa domáhať svojho práva na súde vo všeobecnej trojročnej premlčacej lehote, ktorá začína plynúť odo dňa, keď sa právo takto u zhotoviteľa uplatnilo (*§ 101 a § 102 OZ*) (*R 2/1978, s. 47 ods. 4*).

Uplatnenie práva u povinného subjektu podľa § 102 OZ sa musí vykonať v prekluzívnej lehote. Pokiaľ sa právo takýmto spôsobom neuplatní včas, dochádza k zániku práva (pozri § 583 OZ) a potom samozrejme už plynutie ďalšej (premlčacej) doby neprichádza do úvahy.

Osobitné prípady premlčania práva

Medzi osobitné prípady premlčania, ktoré upravuje Občiansky zákonník a ktoré budú predmetom prezentácie, patrí:

- premlčanie práva na plnenie z poistenia (§ 104 OZ),
- premlčanie práva na vydanie dedičstva (§ 105 OZ),
- premlčanie práva na náhradu škody (§ 106 OZ),
- premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 107 OZ),
- premlčanie práva z prepravy (§ 108 OZ),
- premlčanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu (§ 109),
- premlčanie práva priznaného súdom a uznaného dlžníkom.

Právna úprava premlčania zahrnutá do Občianskeho zákonníka ako všeobecného predpisu súkromného práva sa podporne použije aj na iné oblasti súkromného práva (napr. rodinné právo, pracovné právo, zmenkové právo) alebo na premlčanie práva podľa osobitných predpisov, ak niet špeciálnej úpravy.

Osobitná úprava premlčania platí v obchodnom práve podľa Obchodného zákonníka.

Premlčanie práva na poistné plnenie

§ 104 OZ: Pri právach na plnenie z poistenia začína plynúť premlčacia doba za rok po poistnej udalosti. Celková dĺžka je stanovená na štyri roky (1 + 3) po poistnej udalosti.

 Začiatok premlčacej doby na uplatnenie nároku na poistné plnenie je určený v ustanovení § 104 OZ objektívne, a to pre všetky druhy poistenia. Jej celková dĺžka sú štyri roky a plynú od poistnej udalosti, ktorá je vymedzená poistnými podmienkami pre jednotlivé druhy poistenia, a to bez ohľadu na to, kedy bola poistná udalosť poisťovni oznámená a kedy sa poistné plnenie stalo splatným, teda kedy došlo k vzniku nároku (*actio nata*). Pre určenie začiatku plynutia premlčacej doby je teda rozhodujúca skutočnosť okamih vzniku poistnej udalosti, a to bez ohľadu na to, či a prípadne kedy sa prejavili ďalšie vplyvy tej istej poistnej udalosti (*Ro NS ČR z 23. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3771/2008*).

Rozhodujúcou skutočnosťou pre určenie začiatku plynutia premlčacej doby je totiž okamih, **kedy došlo k poistnej udalosti (pozri § 797 ods. 2 OZ), nie dátum splatnosti poistného plnenia – pozri § 797 ods. 3 OZ).**

 Premlčacia doba pri úrazovom poistení podľa ustanovenia § 104 OZ začína plynúť nie po roku od úrazu, ale po roku odo dňa, keď sa prejavili následky úrazu. Ak však následky úrazu nastali až po zániku poistenia, hoci k úrazu došlo počas poistenia, vznikne poisťovni povinnosť plniť iba v tom prípade, ak sa následky prejavili v čase troch rokov od úrazu (§ 28 ods. 1 citovanej vyhlášky; teraz poistné podmienky poisťovateľa). Poisťovni povinnosť podľa podmienok poistnej zmluvy vôbec nevznikla, ak následky úrazu nastali po čase dlhšom ako tri roky od úrazu (*R 11/1972*).

 Premlčacia doba podľa ustanovenia § 104 OZ začína plynúť nie za rok odo dňa pôsobenia skutočností (skutočností, ktoré spôsobili telesné poškodenie alebo smrť poisteného) uvedených v § 22 vyhlášky č. 49/1964 Zb. v znení vyhlášky č. 55/1970 Zb. (zrušená vyhláškou č. 364/1991 Zb.), ale za rok odo dňa, kedy sa prejavilo telesné poškodenie alebo nastala smrť (*Rc 56/2001*).

Ustanovenie § 104 OZ sa týka premlčania práva poisteného na poistné plnenie. Netýka sa ostatných práv, ktoré prislúchajú poistenému či poisťovateľovi z poistného pomeru. Tieto práva sa premlčujú vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe, ktorá – na rozdiel od poistného plnenia – začína plynúť odo dňa, keď právo mohlo byť vykonané po prvý raz.

Premlčanie práva na vydanie dedičstva

§ 105 OZ: **Ak ide o právo oprávneného dediča na vydanie dedičstva (§ 485), začína plynúť premlčacia doba od právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa dedičské konanie skončilo.**

Ide o premlčanie práva oprávneného dediča na vydanie dedičstva voči nepravému dedičovi (§ 485 OZ). Po uplynutí uvedenej premlčacej doby nemôže oprávnený dedič s úspechom žalovať o vydania dedičstva (*hereditas petitio*) nepravého dediča, ak sa ten dovolá v súdnom konaní premlčania.

Začiatok plynutia všeobecnej 3-ročnej premlčacej doby je **právoplatnosť rozhodnutia súdu, ktorým bolo dedičské konanie ukončené** (pozri § 481, § 483 a § 484 OZ a § 175q OSP). Uvedené platí aj vtedy, keď oprávneného dediča v konaní o dedičstve ostatní dedičia zatajili.

Ak došlo ku konaniu o **novobjavenom majetku** poručiťela (§ 175x OSP), začína plynúť nová premlčacia doba týkajúca sa tohto majetku až od právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým bolo dedičské konanie o novobjavenom majetku právoplatne skončené. Nie je pritom rozhodujúce, aká doba uplynula od skončenia pôvodného konania o dedičstve.

 Nárok na zaplatenie hodnoty dedičského podielu uplatnený dedičom, ktorý bol zistený až neskôr, sa premlčuje v trojročnej lehote aj vtedy, ak dedič, ktorému bude nadobudnutie dedičstva potvrdené, ďalšieho dediča v konaní úmyselne neuviedol, prípadne zamĺčal (*R 58/1958*).

 Nárok oprávneného dediča na vydanie dedičstva podľa § 485 OZ sa premlčuje v trojročnej lehote podľa § 101 OZ (*V 18/1973 a Z IV, s. 650*).

Ustanovenie § 105 OZ je v rozpore s čl. 20 ods. 1 Ústavy SR (napr. čl. 533 ods. 2 CCI výslovne ustanovuje, že dedičská žaloba je nepremlčateľná).

Premlčanie práva na náhradu škody

(1) Právo na náhradu škody sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá.

(2) Najneskoršie sa právo na náhradu škody premlčí za tri roky, a ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, za desať rokov odo dňa, keď došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla; to neplatí, ak ide o škodu na zdraví.

(3) Právo na náhradu škody spôsobenú niektorým trestným činom korupcie podľa osobitného zákona sa premlčí za tri roky odo dňa nadobudnutia právoplatnosti odsudzujúceho rozhodnutia súdu o spáchaní niektorého trestného činu korupcie, najneskôr za desať rokov odo dňa spáchania tohto trestného činu.

Ustanovenie § 106 OZ upravuje premlčaciu dobu **vo vzťahu k všetkým právam na náhradu škody**. Táto premlčacia doba sa uplatní vo vzťahu k ustanoveniam § 420 a nasl. OZ, ale aj vo vzťahu k tým ustanoveniam Občianskeho zákonníka, ktoré upravujú zodpovednosť za škodu v rámci špecifických právnych vzťahov (pozri napr. § 42 a § 510 OZ a pod.

Podmienkou začatia plynutia premlčacej doby na náhradu škody je v zákonom stanovených prípadoch uplatnenie práva na náhradu škody v prekluzívnej lehote u príslušného orgánu (pozri napr. § 443, § 655 ods. 2, § 763 ods. 3 a § 771 OZ).

Rovnaká úprava ako na premlčanie práva na náhradu škody proti osobe, ktorá škodu spôsobila prevádzkou motorového vozidla (§ 15 ods. 2 PZP).

Zodpovednosť za škodu-Kombinácia premlčacích dôb

Pri práve na náhradu škody je teda stanovená dvojitá kombinovaná premlčacia doba, a to subjektívna a objektívna. Ich začiatok je stanovený samostatne; kým objektívna premlčacia doba plynie od tzv. škodovej udalosti, subjektívna plynie odo dňa, kedy sa poškodený dozvie o vzniknutej škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. Ich vzájomný vzťah je taký, že sú od seba nezávislé čo do svojho priebehu, jeho začiatku i konca, a ak skončí priebeh jednej z nich, právo sa premlčí bez ohľadu na druhú premlčaciu dobu.

Pre vzťah objektívnej a subjektívnej premlčacej doby platí zásada, že lehota so subjektívne stanoveným začiatkom nemôže skončiť neskôr ako lehota s objektívne určeným začiatkom, ale môže skončiť najneskoršie s ňou. V tejto súvislosti možno rozlišovať medzi tromi prípadmi, ktoré môžu nastať, a to:

- začiatok subjektívnej doby nastane **v priebehu objektívnej doby a do jej skončenia tiež uplynie celá subjektívna doba**: právo sa premlčí uplynutím subjektívnej doby (na ďalšie plynutie objektívnej doby sa už neprihliada);
- začiatok subjektívnej doby nastane **v priebehu objektívnej doby**, ale do jej skončenia uplynie iba časť subjektívnej doby a ďalšia časť až po jej skončení: **právo sa premlčí uplynutím objektívnej doby** (pozri dikciu „Najneskoršie sa právo ... premlčí“...);
- začiatok subjektívnej doby nastane **až po skončení objektívnej doby**: právo sa premlčalo uplynutím objektívnej premlčacej doby a subjektívna doba nemá v tomto prípade právny význam.

Začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby

Občiansky zákonník viaže premlčanie práva z dôvodu uplynutia subjektívnej premlčacej doby na časovú podmienku uplynutia 2-ročnej doby na vedomosť poškodeného:

→ o škode

→ kto za ňu zodpovedá.

Premlčacia doba začína plynúť dňom, kedy sa poškodený *skutočne (nie iba predpokladane) dozvedel o škode*, t. j. kedy nadobudol vedomosť o rozsahu majetkovej ujmy určitého druhu, ktorý možno natoľko objektívne vyčíslieť v peniazoch, aby poškodený mohol svoj nárok uplatniť na súde, a ďalej o tom, kto za škodu zodpovedá (porovnaj R 38/1975).

Pojem „dozvie sa o škode“ (§ 106 ods. 1 OZ) vyjadruje nielen vedomosť poškodeného o **protiprávnom úkone** alebo o udalosti, ktorou bola škoda spôsobená, ale aj o tom, že **vznikla majetková ujma určitého druhu a rozsahu**, ktorú možno natoľko objektívne vyjadriť – vyčíslieť v peniazoch, aby poškodený mohol svoj nárok na náhradu škody uplatniť aj na súde (Z IV, s. 634 ods. 3).

Nie je potrebné, aby poškodený poznal rozsah (výšku) škody presne (napr. na základe odborného posudku), ale v zmysle ustanovenia § 106 ods. 1 OZ sa poškodený dozvie o škode vtedy, keď má údaje, ktoré mu umožňujú podať žalobu o náhradu škody na súde, t. j. keď nadobudol vedomosť o rozsahu majetkovej ujmy vyjadriteľnej v peniazoch, a to aspoň v približnej sume s možnosťou jej dodatočného spresnenia (Ro NS ČR z 29. 11. 2006, sp. zn. 25 Cdo 721/2005).

Žalobkyňa sa dozvedela o tom, kto jej škodu na motorovom vozidle spôsobil v deň dopravnej nehody, tak ako preukazuje Záznam o dopravnej nehode z 29. júla 2000. Skutočnosť, že poškodená **poznala identitu škodcu** vyplýva aj z Potvrdenia o malej dopravnej nehode z 29. júla 2000 podpísané žalobkyňou, žalovaným 1/ a príslušníkom PZ SR. Vedomosť žalobkyne nielen o osobe škodcu (žalovaný 1/) ale aj o rozsahu škody na jej vozidle najneskôr dňa 22. augusta 2000 preukazuje zálohová faktúra z 21. augusta 2000, ktorú jej vystavil autoservis po dopravnej nehode. Od tohto okamihu, t.j. doručenia zálohovej faktúry 22. augusta 2000, žalobkyňa mala preukázateľne vedomosť nielen o tom, kto za škodu zodpovedá, ale aj o rozsahu škody a mohla si príslušnou žalobou na súde uplatniť aj nárok na náhradu škody, teda skôr, ako bola reálne vykonaná oprava vozidla. **So zreteľom na uvedené pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby podľa § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka nie je rozhodujúci okamih doručenia konečnej faktúry po vykonaní opravy motorového vozidla, z ktorej získala vedomosť o škode**, ako nesprávne ustálil súd prvého stupňa (Ro NS SR z 30. 3. 2011, sp. zn. 3 Cdo 231/2009).

Vedomosť o škode -subjektívna premlčacia doba

Ak nárok na náhradu škody tvorí nedeliteľný celok, začína premlčacia doba plynúť až vtedy, keď sa poškodený dozvie o celej škode.

Za samostatné nároky na náhradu škody treba považovať nároky z **dvoch i viacerých oddeliteľných škodových udalostí**, a to i keď ide o opakovanie toho istého porušenia právnej povinnosti medzi tými istými subjektmi (napr. dvoma oddeliteľnými neoprávnenými zásahmi škodcu proti majetku toho istého poškodeného).

Z hľadiska premlčania nemožno preto považovať nároky na náhradu **škôd vznikajúcich a narastajúcich pokračujúcim porušovaním tej istej právnej povinnosti za jediný nedeliteľný nárok na náhradu škody**, ktorý by vznikol až po skončení porušovaní právnej povinnosti alebo po dovŕšení celkovej škody, ale za samostatné nároky, na uplatnenie ktorých začína plynúť premlčacia doba, len čo sa poškodený o vzniknutých škodách dozvedel (*R 38/1975*).

Subjektívna premlčacia doba má osobitný význam vo vzťahu ku **škode (ujme) na zdraví**, pri ktorej neexistuje žiadna objektívna premlčacia doba. Aj v týchto prípadoch je začiatok plynutia (subjektívnej) premlčacej doby viazaný na moment, kedy sa poškodený dozvedel, **aká škoda na zdraví mu vznikla**. Samotná skutočnosť, že škoda iba vzniká, resp. existencia škodovej udalosti, je z tohto hľadiska nerozhodná.

Ak sa žaloba podá bez toho, aby bol nárok na náhradu škody v žalobe vyčíslený alebo aspoň objektívne určiteľný, súd žalobu zamietne ako predčasne podanú.

Vedomosť o škodcovi-subjektívna premlčacia doba

Poškodený „sa dozvie o tom, kto za škodu zodpovedá“ hneď ako získa informáciu, na základe ktorej si môže urobiť úsudok o **osobe konkrétneho škodcu**, teda len čo získa vedomosť o skutkových okolnostiach rozhodujúcich pre vymedzenie zodpovedného subjektu, teda len čo získa vedomosť o skutkových okolnostiach, ktoré sú spôsobilé urobiť takýto záver o možnej zodpovednosti určitého subjektu. **Nemusí ísť priamo o zistenie, stačí, aby skutkové okolnosti, ktorými poškodený disponuje, mohli viesť k záveru o určení zodpovedného subjektu** (nejde teda o nepochybniteľnú istotu v určení zodpovednej osoby).

 Poškodený sa dozvie o tom, kto za škodu zodpovedá (§ 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka), v okamihu preukázateľného získania informácie o skutkových okolnostiach, na základe ktorých si môže urobiť dostatočný úsudok o tom, konkrétne ktorá fyzická alebo právnická osoba za škodu zodpovedá; v uvedenom okamihu nemusí byť daná z rozhodnutia súdu vyplývajúca nepochybniteľná istota poškodeného o zodpovednom subjekte a o jeho zodpovednosti (R 16/2014).

Trestné konanie-subjektívna premlčacia doba

V prípade prebiehajúceho trestného konania sa poškodený **nedozvie o okolnostiach rozhodných pre plynutie premlčacej doby až po právoplatnosti trestného rozsudku, ale okamihom, keď sa tieto okolnosti skutočne dozvie.** Aj keď až právoplatným rozhodnutím v trestnom konaní je rozhodnuté o vine obžalovaného, neplatí automaticky, že až týmto dátumom sa poškodený dozvedá o tom, kto za škodu zodpovedá. Dátum právoplatnosti rozhodnutia je závislý od procesných okolností, ktoré nastali v priebehu konania a s vedomosťou poškodeného o škode a škodcovi priamo nesúvisí. Znalosť poškodeného o osobe škodcu sa viaže k okamihu, keď dostal informáciu, na základe ktorej si môže urobiť úsudok, ktorá konkrétna osoba za škodu zodpovedá.

 Dovolací súd nepovažuje za správny názor, že žalobca vedomosť o tom, kto za vzniknutú škodu zodpovedá, nadobudol až 30. júna 2001, kedy nadobudol právoplatnosť rozsudok Okresného súdu Humenné, ktorým bol žalovaný odsúdený pre trestný čin sprenevery a žalobca bol ako poškodený odkázaný so svojím nárokom na náhradu škody na občianskoprávne konanie (t.j. názor, že k tomuto dňu sa viaže začiatok plynutia premlčacej doby práva na náhradu škody). Poškodený sa totiž dozvie o tom, kto za škodu zodpovedá, v okamihu, kedy preukázateľne získal informáciu o tých skutkových okolnostiach, na základe ktorých si môže urobiť dostatočný úsudok o tom, ktorá určitá (konkrétna) osoba za škodu zodpovedá. Nemusí však ísť o nepochybniteľnú istotu o takomto zodpovedajúcom subjekte.

Žalobca ako právnická osoba získal informáciu o skutkových okolnostiach týkajúcich sa žalovaného ako za škodu zodpovedajúceho subjektu tak, ako to v odôvodnení napadnutého rozsudku opísal odvolací súd, teda nie až z rozsudku Okresného súdu Humenné z 31. mája 2001 sp. zn. 1 T 170/2001. Táto skutočná vedomosť o osobe zodpovedajúcej za škodu, ktorou od uvedeného dňa žalobca disponoval, už v tom čase nepochybne stačila na podanie žaloby. Nebol teda daný dôvod, aby sa plynutie (subjektívnej) premlčacej doby práva na náhradu škody začalo odvíjať až od právoplatnosti uvedeného rozsudku. To, že žalobca v spomenutom trestnom konaní uplatnil svoj nárok na náhradu škody proti žalovanému, iba potvrdzuje, že mal informáciu o tomto zodpovedajúcom subjekte.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. mája 2010 sp. zn. 1 Cdo 82/2009)

Náklady na opravu-subjektívna premlčacia doba

V prípade škody na veciach je začiatok plynutia premlčacej doby viazaný na okamih, keď poškodený zistil stratu alebo zničenie veci a keď je objektívne možné vyčíslíť náklady na jej opravu.

Ak nárok na náhradu škody tvorí jeden nedielný celok (napr. škoda spôsobená účtovníčkou vo firme), začína premlčacia doba plynúť až vtedy, ak sa poškodený dozvie o celej škode. Za samostatné nároky na náhradu škody sa však budú považovať nároky z dvoch alebo viacerých oddelených škodových udalostí, aj keby išlo o opakované porušenie právnej povinnosti tými istými subjektmi (napr. škodca dvoma samostatnými zásahmi poškodí majetok toho istého poškodeného).

Ak došlo len k menšiemu poškodeniu jednotlivých častí, prípadne súčiastok vozidla, ktorých cena je bežne známa, a poškodený sa s touto škodou oboznámil ihneď po nehode, súdy posudzujú začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby súčasne so vznikom škodovej udalosti. Inak je to však pri rozsiahlejších škodách na vozidle, najmä ak poškodený nemá potrebné znalosti na posúdenie druhu a rozsahu škody, a ak sa vozidlo musí opravovať v odbornej opravovni. Proti takto posudzovanému začiatku subjektívnej premlčacej doby nemožno mať námietky, ak sa poškodený dozvie o výške škody až po skončení opravy z doručenej faktúry, pokiaľ sa o cene opravy nedozvedel už skôr.

 Nie je potrebné, aby poškodený poznal rozsah (výšku) škody presne (napr. na základe odborného posudku), ale v zmysle ustanovenia § 106 ods. 1 OZ sa poškodený dozvie o škode vtedy, keď má údaje, ktoré mu umožňujú podať žalobu o náhradu škody na súde, t. j. keď nadobudol vedomosť o rozsahu majetkovej ujmy vyjadriteľnej v peniazoch, a to aspoň v približnej sume s možnosťou jej dodatočného spresnenia (Ro NS ČR z 29. 11. 2006, sp. zn. 25 Cdo 721/2005).

Škoda na zdraví-subjektívna premlčacia doba

Jednotlivé nároky na náhradu škody na zdraví sú samostatnými nárokmi (strata na zárobku po dobu pracovnej neschopnosti, strata na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti, nárok na bolestné, nárok za sťaženie spoločenského uplatnenia a nárok na náhradu účelne vynaložených nákladov na liečenie poškodeného), pri ktorých plynie vlastná premlčacia doba. Začiatok ich plynutia je stanovený okamihom, kedy sa poškodený dozvie o škode a zodpovednej osobe. Ide o tzv. subjektívnu premlčaciu lehotu, pričom tzv. objektívna premlčacia lehota sa v prípade nároku na náhradu škody na zdraví neuplatňuje (§ 106 ods. 2 OZ *in fine*).

 O tom, aká škoda vznikla na strate na zárobku po dobu pracovnej neschopnosti poškodeného, sa poškodený dozvie spravidla v okamihu, keď mu bola vyplatená posledná dávka nemocenského a kedy teda môže stratu na zárobku bližšie špecifikovať. Až v tejto dobe sa poškodený dozvie o škode podľa ustanovenia § 446 OZ a až od tejto doby začína plynúť premlčacia doba podľa ustanovenia § 106 OZ (Z IV, s. 625 ods. 4).

Subjektívna premlčacia doba na uplatnenie nároku na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti (§ 447 OZ) začína plynúť zásadne od okamihu, kedy sa poškodený dozvedel o zárobku dosahovanom pred poškodením a po poškodení, prípadne kedy bolo vydané rozhodnutie o priznaní invalidného dôchodku a poškodený sa o ňom dozvedel.

Nárok na náhradu za stratu na zárobku sa premlčuje ako jeden celok, nie iba ako nároky na jednotlivé mesačne sa opakujúce plnenia z neho vyplývajúce, poskytované vo forme dôchodku (tzv. renty). Tento nárok možno uplatniť žalobou na súde až po tom, čo bolo príslušným orgánom vydané rozhodnutie o priznaní invalidného dôchodku a poškodený sa o ňom dozvedel (porovnaj R_c 36/2007). To isté potom platí v súvislosti s nárokom na náhradu straty na dôchodku.

V prípade nároku na odškodnenie bolesti a za sťaženie spoločenského uplatnenia (§ 444 OZ) poškodeného sa poškodený dozvie o škode v čase, kedy možno objektívne vykonať bodové ohodnotenie bolesti a sťaženia jeho spoločenského uplatnenia; od tohto okamihu plynie subjektívna premlčacia doba. Výška bodového ohodnotenia bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia vyplýva z lekárskeho posudku.

 Dovolací súd sa stotožňuje s názorom odvolacieho súdu, že žalobkyňa sa o tom, kto za škodu zodpovedá, dozvedela už v priebehu trestného konania vedeného proti vodičovi žalovanej 3/ na Okresnom súde v Hainburgu, ktorý rozhodol rozsudkom z 8. mája 2002. Aj pokiaľ ide o otázku nadobudnutia vedomosti žalobkyne o škode sa dovolací súd stotožňuje s názorom odvolacieho súdu, že žalobkyňa túto vedomosť získala už z posudku o bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia, ktorý bol vyhotovený 6. júna 2003. Dvojročná premlčacia doba (§ 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka) v danom prípade uplynula 6. júna 2005, právo na náhradu škody voči žalovanej 3/ ale žalobkyňa uplatnila až 2. novembra 2006 (Ro NS SR z 27. 1. 2011, sp. zn. 3 Cdo 146/2010). 21

Bolestné-subjektívna premlčacia doba

Pri odškodnení bolesti je potrebné prihliadať na to, že okolnosti rozhodujúce pre určenie bolestného sa stanú známe až po ukončení liečebného procesu, resp. po jeho ustálení. Poškodený sa až v tomto momente dozvie o tejto škode a jej výške.

Sťaženie spoločenského uplatnenia vzniká v dobe, v ktorej je možné zdravotný stav poškodeného po úraze, chorobe z povolania alebo inom poškodení na zdraví, príp. po ich zhoršení považovať za ustálený a v ktorej je teda možné posúdiť, aký má zmenený (zhoršený) zdravotný stav poškodeného preukázateľne nepriaznivé dôsledky na životné úkony poškodeného, pre uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo pre plnenie jeho spoločenských úloh a pristúpiť k jeho bodovému ohodnoteniu.

 O škode spočívajúcej v sťažení spoločenského uplatnenia sa poškodený dozvie v dobe, kedy možno objektívne vykonať bodové ohodnotenie sťaženia jeho spoločenského uplatnenia; od tohto okamihu plynie subjektívna premlčacia doba. Posúdenie otázky, kedy sa zdravotný stav poškodeného ustálil, je nezávislé od vyjadrenia lekára (*Ro NS ČR z 13. 7. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1169/2000*).

Poškodenému môže vzniknúť z pôvodnej škodovej udalosti v prípade neskoršieho **zhoršenia už ustáleného zdravotného stavu aj ďalší (nový) nárok na náhradu škody** (na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia), ktorý je potrebné z hľadiska premlčania posudzovať samostatne ako nárok so samostatnou subjektívnou premlčacou dobou a rozdielnym začiatkom jej plynutia.

 Poškodenému môže vzniknúť zo škodovej udalosti v prípade neskoršieho zhoršenia už ustáleného zdravotného stavu aj ďalší nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Taký nárok treba posudzovať z hľadiska premlčania samostatne, ako nárok so samostatnou subjektívnou premlčacou dobou, a s rozdielnym začiatkom jej plynutia. Nemožno tu paušálne vychádzať z toho, že premlčacia doba na vykonanie práva na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia začína plynúť prvý deň po skončení pracovnej neschopnosti poškodeného (*R 9/1986*).

Objektívna premlčacia doba – úvodné poznámky

Ustanovenie § 106 ods. 2 OZ ustanovuje objektívnu časovú hranicu, ktorú premlčacia doba nesmie prekročiť (objektívna premlčacia doba). Po jej uplynutí sa právo na náhradu škody premlčí vždy, aj keď dosiaľ neuplynula ešte subjektívna premlčacia doba.

Pre rozlíšenie dĺžky objektívnej premlčacej doby (trojročnej a desaťročnej) je rozhodujúca forma zavinenia škodcu, totiž či z jeho strany išlo o konanie úmyselné. Občianske právo nedefinuje pojem zavinenia a pri skúmaní tejto otázky vychádza tradične z trestného práva hmotného.

Základná **objektívna premlčacia doba** je 3-ročná. Uplatní sa **len pri škode na veciach**, ak ide len o škodu, ktorá nebola spôsobená úmyselne (škoda spôsobená z nedbanlivosti). Naproti tomu tam, kde ide o škodu spôsobenú na veci úmyselne, ustanovuje zákon hranicu pre premlčanie práva na náhradu škody na desať rokov od škodovej udalosti.

 Na plynutie trojročnej objektívnej premlčacej doby podľa ustanovenia § 106 ods. 2 OZ nemá vplyv subjektívna premlčacia doba podľa ustanovenia § 106 ods. 1 OZ. To však neplatí pri škode spôsobenej na zdraví (§ 106 ods. 2 *in fine*). Je teda nesprávny názor, že by sa objektívna premlčacia doba (§ 106 ods. 2 OZ) predlžovala o subjektívnu premlčaciu dobu (§ 106 ods. 1 OZ), ak začiatok subjektívnej premlčacej doby dopadne ešte do plynutia objektívnej premlčacej doby (napr. ak sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá, pred skončením objektívnej premlčacej doby) (*Z III, s. 279 a 280*).

Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby

Základná objektívna premlčacia doba je **3-ročná**. Uplatní sa **len pri škode na veciach, ak ide len o škodu, ktorá nebola spôsobená úmyselne** (škoda spôsobená z nedbanlivosti). Naproti tomu tam, kde ide o škodu spôsobenú na veci **úmyselne**, ustanovuje zákon hranicu pre premlčanie práva na náhradu škody na **10 rokov** od škodovej udalosti.

 Na plynutie trojročnej objektívnej premlčacej doby podľa ustanovenia § 106 ods. 2 OZ nemá vplyv subjektívna premlčacia doba podľa ustanovenia § 106 ods. 1 OZ. To však neplatí pri škode spôsobenej na zdraví (§ 106 ods. 2 *in fine*). Je teda nesprávny názor, že by sa objektívna premlčacia doba (§ 106 ods. 2 OZ) predlžovala o subjektívnu premlčaciu dobu (§ 106 ods. 1 OZ), ak začiatok subjektívnej premlčacej doby dopadne ešte do plynutia objektívnej premlčacej doby (napr. ak sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá, pred skončením objektívnej premlčacej doby) (Z III, s. 279 a 280).

Udalosť, z ktorej škoda vznikla

Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby (§ 106 ods. 2 OZ) je viazaný na „**udalosť, z ktorej škoda vznikla**“. Udalosť, z ktorej škoda vznikla, nemožno stotožňovať iba s protiprávnym úkonom či udalosťou vyvolávajúcou škodu, lebo tak by mohla objektívna premlčacia doba začať plynúť skôr, než ku škode na veciach (majetku) vôbec došlo, príp. škoda by mohla vzniknúť až po uplynutí objektívnej premlčacej doby alebo by nemusela vzniknúť vôbec. Ak napr. v dôsledku odstreľu v lome prasknú na dome múry, udalosťou, ktorá spôsobila škodu, je prasknutie múrov; vtedy došlo k spojeniu porušenia právnej povinnosti, v dôsledku čoho vznikla škoda, so samotným vznikom škody – prasknutím múrov (porovnaj *R 38/1975*).

 Škodová udalosť – Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby (§ 106 ods. 2 OZ) je viazaný na udalosť, z ktorej vznikla škoda. Pojem udalosti, z ktorej vznikla škoda, zahŕňa nielen právne kvalifikovanú udalosť, ktorá viedla k vzniku škody, ale aj vznik samotnej škody. Z hľadiska § 106 ods. 2 OZ nemožno teda udalosť, z ktorej vznikla škoda, stotožňovať len so škodovou udalosťou, pretože by tak objektívna premlčacia doba mohla začať plynúť skôr, ako ku škode na majetku vôbec došlo, príp. by škoda mohla vzniknúť až po uplynutí objektívnej premlčacej doby alebo by nemusela vzniknúť vôbec (*Ro NS ČR z 18. 10. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2749/2004*).

 Banská činnosť – Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby (§ 106 ods. 2 OZ) je viazaný na udalosť, z ktorej vznikla škoda. Tento pojem (škodová udalosť) je potrebné vykladať tak, že zahŕňa nielen protiprávny úkon či zákonom osobitne kvalifikovanú udalosť (napr. banská činnosť), ktoré viedli ku vzniku škody, ale aj vznik samotnej škody (*Ro NS ČR z 13. 12. 2000, sp. zn. 25 Cdo 699/1999*).

 Znečistenie vody – Objektívna trojročná premlčacia doba na uplatnenie nároku na jednorazovú náhradu zodpovedajúcu zníženiu hodnoty nehnuteľného majetku z dôvodu zhoršenia akosti podzemnej vody začína plynúť okamihom, kedy došlo k zákonom predvídanému zhoršeniu kvality vody a na jej plynutí nič nemení ani následné opakovanie škodovej udalosti, pokiaľ už na stratu kvality vody nemalo vplyv a pokiaľ iba zhoršovalo doterajší stav a znemožňovalo zlepšenie kvality vody samočistiacou schopnosťou pôdy (*Ro NS ČR z 31. 10. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2947/1999*).

Premlčania práva na náhradu škody podľa osobitných predpisov

Na premlčanie nároku na náhradu škody proti poisťovateľovi **v povinnom poistení zodpovednosti za škodu** spôsobenú prevádzkou motorového vozidla platí rovnaká úprava ako na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu spôsobila (§ 15 ods. 2 PZP).

Odchyľne od ustanovenia § 106 OZ upravuje premlčaciu dobu práva na náhradu škody ustanovenie § 19 ZVM a ustanovenie § 9 ods. 1 zákona č. 294/1999 Z. z. o **zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom**.

Osobitnú úpravu premlčania má i zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú **pri výkone verejnej moci** a o zmene niektorých zákonov. Podľa § 19 ods. 1 ZVM sa právo na náhradu škody premlčí za tri roky odo dňa, keď sa poškodený dozvedel o škode. Ak je podmienkou uplatnenia práva na náhradu škody zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, plyní premlčacia lehota odo dňa doručenia (oznámenia) rozhodnutia, ktorým bolo zmenené alebo zrušené právoplatné rozhodnutie. Najneskôr sa právo na náhradu škody premlčí za desať rokov odo dňa, keď bolo poškodenému doručené (oznámené) rozhodnutie, ktorým mu bola spôsobená škoda; to neplatí, ak ide o škodu na zdraví alebo škodu spôsobenú rozhodnutím o zatknutí, zadržaní alebo inom pozbavením osobnej slobody a rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe.

 Ak vznikne činnosťou exekútora pri výkone verejnej moci prenesenej na neho zákonom druhému škoda, ktorej náhradu uplatní poškodený voči exekútorovi podľa § 32 zákona č. 120/2001 Zb. (exekučný poriadok), je vzhľadom na chýbajúcu úpravu premlčania v zákone č. 120/2001 Zb. takto vzniknutý záväzkový vzťah vždy občianskoprávnym vzťahom bez ohľadu na povahu účastníkov záväzkového vzťahu vzniknutého z titulu náhrady škody, preto sa premlčanie práva na náhradu škody riadi ustanovením § 106 OZ (*Rc 8/2012*).

Náhrada škody v obchodnom práve

§ 398 OBZ: Pri práve na náhradu škody plynie premlčacia doba odo dňa, keď sa poškodený dozvedel alebo mohol dozvedieť o škode a o tom, kto je povinný na jej náhradu; končí sa však najneskôr uplynutím 10 rokov odo dňa, keď došlo k porušeniu povinnosti.

 SJ 3/2010 s. 211: Za okamžik, kedy sa spoločnosť s ručením omezeným dozví ve smyslu ustanovení § 398 OBZ o vzniku škody spôsobené jí jejím jediným jednatelem, je třeba zásadně považovat okamžik, kdy se o vzniku škody dozví nebo mohl dozvědět společník nebo popřípadě jiná osoba, která je oprávněna nárok na náhradu škody vůči jednatele uplatňovat. Podílel-li se na vzniku škody i tento společník (společníci) dozví se společnost o vzniku škody až tehdy, kdy se o něm dozvěděla nebo mohla dozvědět jiná osoba, oprávněná vůči jednatele náhradu škody uplatňovat (např. správce konkursní podstaty).

Osobitná premlčacia doba sa týka práv vzniknutých na dopravovaných veciach a z oneskoreného doručenia zásielky voči zasielateľovi a dopravcovi. Tieto práva sa podľa § 399 OBZ premlčia uplynutím jedného roka. Pri právach vzniknutých z celkového zničenia alebo straty zásielky plynie premlčacia doba odo dňa, keď zásielka mala byť doručená príjemcovi, pri ostatných právach odo dňa doručenia zásielky. Pre škodu vedome spôsobenú platí všeobecná 4-ročná premlčacia doba ustanovená v § 397 OBZ.

 Ak bola zmluva o poskytovaní právnych služieb uzavretá medzi podnikateľom a advokátom a ak bolo pri vzniku tohto záväzkového vzťahu s prihliadnutím na všetky okolnosti zrejmé, že sa týka podnikateľskej činnosti klienta, riadi sa premlčanie práva na náhradu škody spôsobenej advokátom pri výkone advokácie Obchodným zákonníkom (*Rc 7/2012*).

Premlčanie bezdôvodného obohatenia (BO)

§ 107 OZ: (1) Právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa oprávnený dozvie, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor obohatil.

(2) Najneskôr sa právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia premlčí za tri roky, a ak ide o úmyselné bezdôvodné obohatenie, za desať rokov odo dňa, keď k nemu došlo.

Rovnaká právna úprava ako pre premlčanie práva na náhradu škody platí v § 107 OZ aj v prípade premlčania práva pri bezdôvodnom obohatení (pozri § 451 až 459 OZ). Aj v tomto ustanovení je zakotvená kombinovaná premlčacia doba, t. j. subjektívna a objektívna premlčacia doba.

Výklad súdnej praxe

 Ustanovenie § 107 OZ ustanovuje kombinované premlčanie doby, a to subjektívnu, ktorá je dvojročná, a objektívnu, ktorú nemožno prekročiť, hoci by ešte boli podmienky pre uplynutie subjektívnej premlčacej doby, a ktorej dĺžka je určená rozdielne podľa charakteru získania bezdôvodného obohatenia. V prípade, že bolo bezdôvodné obohatenie získané bez úmyselného konania, jej dĺžka je tri roky a ak bol taký prospech získaný úmyselne, určil Občiansky zákonník jej dĺžku v rozsahu desať rokov. Aj plynutie týchto lehôt je stanovené odlišne a aj ich plynutie a skončenie nie sú na sebe závislé. Osobitne je upravený aj začiatok plynutia týchto premlčacích dôb. Pre začiatok behu subjektívnej premlčacej doby sa vyžaduje skutočná, nie iba predpokladaná vedomosť oprávneného o tom, že na jeho úkor bolo získané bezdôvodné obohatenie a kto ho získal. Pritom nie je rozhodujúce, že oprávnený sa mohol o získaní tohto obohatenia na jeho úkor dozvedieť pri vynaložení potrebnej starostlivosti prípadne aj skôr. Naproti tomu, plynutie objektívnej premlčacej doby je upravené bez akejkoľvek závislosti na subjektívnej vedomosti oprávneného o bezdôvodnom obohatení získanom na jeho úkor; v zmysle ustanovenia § 107 ods. 2 O. z. plynie odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu (*R 25/1986, s. 111 ods. 4 a s. 112 ods. 1*).

BO – subjektívna premlč. doba

Ustanovenie § 107 ods. 1 OZ upravuje začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby a súčasne určuje dĺžku tejto premlčacej doby v trvaní dvoch rokov. Pre začiatok jej plynutia je rozhodujúci deň, keď sa oprávnený v konkrétnom prípade skutočne dozvie o:

- vzniku bezdôvodného obohatenia na jeho úkor a
- subjekte, ktorý sa bezdôvodne obohatil.

 Oprávnený sa dozvie o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor obohatil vtedy, keď skutočne (preukázateľne) zistí skutkové okolnosti, na základe ktorých môže podať žalobu o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t. j. keď nadobudne vedomosť o rozsahu bezdôvodného obohatenia, a to bez ohľadu na to, že sa o týchto skutočnostiach mohol dozvedieť aj skôr. To, kedy sa oprávnený dozvedel (dospel k záveru), ako takýto nárok, vyplývajúci z týchto skutkových okolností, možno právne kvalifikovať, nie je pri posudzovaní okamihu začatia plynutia subjektívnej premlčacej doby vôbec relevantné (Ro NS SR, sp. zn. 1 Cdo 67/2011).

Pri posudzovaní začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby podľa 107 ods. 1 OZ je potrebné vychádzať z **preukázanej, skutočnej, nie teda len predpokladanej vedomosti oprávneného o tom, že na jeho úkor došlo k získaniu bezdôvodného obohatenia a kto ho získal**; ustanovenie § 107 ods. 1 OZ nemá touto vedomosťou na mysli znalosť právnej kvalifikácie, ale iba skutkových okolností, z ktorých možno vyvodiť zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie (Ro NS ČR z 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 3433/2008 a 21 Cdo 3434/2008).

Za rozhodujúci pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby pre uplatnenie práva na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia v zmysle § 107 ods. 1 OZ treba považovať deň, kedy sa oprávnený v konkrétnom prípade skutočne dozvie o tom, že na jeho úkor došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto ho získal; nie je pritom rozhodujúce, že oprávnený mal možnosť dozvedieť sa potrebné skutočnosti už skôr (pozri Ro NS SR, sp. zn. 3 Cdo 145/2004). Inak povedané, pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby na uplatnenie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia sa **vyžaduje skutočná (preukázaná), nielen predpokladaná vedomosť oprávneného**.

Začatie plynutia subj. premlčacej doby pri BO

V prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením z **neplatného právneho úkonu** je pre začiatok plynutia premlčacej doby rozhodujúci subjektívny moment, keď oprávnený zistí také okolnosti, z ktorých možno vyvodiť, že právny úkon, z ktorého bolo plnené, je neplatný.

Premlčacia doba na uplatnenie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia z plnenia, ktorého *právny dôvod odpadol* vzniká okamihom, kedy odpadol právny dôvod z už poskytnutého plnenia.

V prípade, keď právny dôvod plnenia odpadol z dôvodu rozhodnutia súdu o nároku žalobcu, začína premlčacia doba plynúť tým momentom, kedy bolo *vyhlásené konečné rozhodnutie súdu* a nie od momentu, kedy toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Tento názor je v súlade s judikatúrou Najvyššieho súdu SR, ktorý túto otázku riešil v prípade, keď právoplatný rozsudok odvolacieho súdu o priznaní plnenia bol zrušený rozsudkom dovolacieho (najvyššieho) súdu. Premlčacia doba podľa jeho názoru začína v tomto prípade plynúť už od vyhlásenia nového rozhodnutia dovolacím súdom, ktorý posudzoval tento nárok, a nie až odvtedy, kedy bol doručený rozsudok dovolacieho súdu, ktorým bol zrušený pôvodný právoplatný rozsudok odvolacieho súdu.

 Premlčanie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia vzniknutého tým, že pôvodný rozsudok, na základe ktorého sa pri ochrane osobnosti plnila náhrada peňažného zadosťučinenia, bol po zrušujúcom rozhodnutí dovolacieho súdu nahradený novým, návrh zamietajúcim rozsudkom, začína plynúť už jeho vyhlásením. Doručenie zrušujúceho rozhodnutia dovolacieho súdu teda nie je tým okamihom, ktorým dochádza k získaniu bezdôvodného obohatenia, a preto nemožno od neho počítať plynutie premlčacej doby (*Ro NS SR, sp. zn. 3 Cdo 124/2002*).

Objektívna premlčacia doba BO

Objektívnu premlčaciu dobu zákon stanovuje v trvaní **3 rokov** v prípade, že k získaniu bezdôvodného obohatenia došlo z nedbanlivosti a **10 rokov**, ak ide o úmyselné konanie.

Pre začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby práva na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia je rozhodujúci **deň, kedy skutočne (fakticky) došlo k získaniu bezdôvodného obohatenia**. K splneniu predpokladov pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby (§ 107 ods. 1 OZ) potom nemôže dôjsť skôr, než bezdôvodné obohatenie vôbec vznikne. Subjektívna premlčacia doba preto môže začať plynúť najskôr so začiatkom objektívnej lehoty.

 Pre začiatok plynutia 3-ročnej, príp. 10-ročnej objektívnej premlčacej doby na uplatnenie práva na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia je rozhodný okamih, kedy bezdôvodné obohatenie skutočne (fakticky) vzniklo. Bezdôvodné obohatenie získané plnením bez právneho dôvodu vzniká už samotným prijatím plnenia. Vtedy tiež začne plynúť objektívna premlčacia doba (Ro NS ČR zo 14. 8. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2758/2006).

Okamihom, od ktorého sa začiatok plynutia objektívne premlčacej doby odvíja, je teda okamih vzniku zodpovednostného vzťahu z bezdôvodného obohatenia, a to bez zreteľa na to, či oprávnený subjekt o svojom práve na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia vedel, alebo nie.

 Plnenie bez právneho dôvodu – Bezdôvodné obohatenie získané plnením bez právneho dôvodu vzniká už samotným prijatím tohto plnenia; týmto okamihom začína plynúť objektívna premlčacia doba podľa § 107 ods. 2 OZ (Ro NS ČR z 30. 5. 2001, sp. zn. 33 Cdo 1864/2000).

Ak je **plnenie bez právneho dôvodu poskytované postupne po čiastkových sumách**, objektívna premlčacia doba **začína plynúť pri každej z nich osobitne v okamihu, keď došlo k plneniu**. Každá z čiastkových platieb plnených bez právneho dôvodu má tak svoj samostatný právny osud, premlčuje sa samostatne a samostatne sa tiež posudzuje prípadné omeškanie s jej vydaním.

 Pre posúdenie začiatku plynutia objektívnej premlčacej doby je irelevantné, kedy (a či vôbec) sa stal nárok na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia splatným. Skutočnosť, že oprávnený vyzval obohateného na vydanie všetkých bezdôvodne poskytnutých platieb ich súhrnným vyčíslením, nemôže preto nič zmeniť na tom, že tým požaduje vydanie viacerých plnení poskytnutých bez právneho dôvodu, teda požaduje splniť viacero samostatných dlhov, hoci všetky vznikli nevrátením plnenia z bezdôvodného obohatenia (Ro NS ČR zo 14. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 52/2005).

Premlčanie BO v obchodnom práve

Právnu úpravu premlčania bezdôvodného obohatenia, obdobnú ustanoveniu § 107 OZ, Obchodný zákonník nemá. K otázke aplikácie ustanovenia § 107 OZ o premlčaní práva na vydanie bezdôvodného obohatenia na obchodné záväzkové vzťahy sa judikatúra stavala kladne i odmietavo.

Názory súdnej praxe vo vzťahu k premlčaniu bezdôvodného obohatenia v obchodných záväzkových vzťahoch zjednotil v ČR až judikát *Rc 26/2004*, ktorý **otázku premlčania práva na vydanie bezdôvodného obohatenia podriadil celkom úprave Obchodného zákonníka**. K tomuto názoru sa vo vzťahu k bezdôvodnému obohateniu získanému z dôvodu neplatnosti právneho úkonu prihlásila aj súdna prax na Slovensku (Ro NS SR z 26. 2. 2004, sp. zn. 4 Obo 57/03). Tento právny názor bol následne potvrdený aj nálezom Ústavného súdu SR (Na ÚS SR z 13. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 214/04). Následne vychádzal z neho Najvyšší súd SR aj vo svojej ďalšej rozhodovacej praxi (napr. Ro NS SR zo 6. 10. 2005, sp. zn. 5 Obo 86/2005).

 Ak vznikne vo vzťahoch medzi podnikateľmi pri ich podnikateľskej činnosti alebo vo vzťahu medzi samosprávnou územnou jednotkou a podnikateľom pri jeho podnikateľskej činnosti, týkajúcej sa zabezpečovania verejných potrieb, bezdôvodné obohatenie plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, riadi sa premlčanie práva na jeho vydanie právnou úpravou Obchodného zákonníka (*Rc 26/2004*).

Premlčanie práv z prepravy

§ 108 OZ: **Práva z prepravy sa premlčujú za jeden rok s výnimkou práv na náhradu škody pri preprave osôb.**

Právo na náhradu škody sa musí najprv uplatniť u dopravcu v šesťmesačnej prekluzívnej lehote (pozri § 763 ods. 3, § 771 a § 583 OZ). Inak právo zanikne. Uplatnenie práva u dopravcu je podmienkou začatia plynutia premlčacej doby podľa § 108 OZ.

Premlčacia doba podľa tohto ustanovenia sa vzťahuje na všetky práva z prepravy (pozri napr. § 763 ods. 3 a § 770 ods. 1 OZ), teda aj na právo na náhradu škody (pozri § 763 ods. 2, § 764 ods. 2, § 769 ods. 3 a § 770 ods. 2 OZ), avšak s jednou výnimkou.

Právo cestujúceho na náhradu škody na zdraví alebo na batožinách prepravovaných spoločne s ním, alebo na veciach, ktoré mal pri sebe, ktorá vznikla pri preprave osôb, kde dopravca zodpovedá podľa ustanovení o zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov (§ 427 až 431 OZ), podlieha z hľadiska premlčacej doby všeobecnej úprave premlčania práv na náhradu škody podľa ustanovenia § 106 OZ (pozri § 764 ods. 1 OZ).

Premlčacia doba práv z prepravy začína plynúť dňom, kedy právo bolo včas uplatnené buď cestujúcim, či odosielateľom u dopravcu (pozri § 763 ods. 3 a § 771 OZ). Začiatok plynutia premlčacej doby podľa § 108 OZ je podmienený ustanovením § 102 OZ.

 Nárok na náhradu škody, ktorá vznikla pri nákladnej preprave na prepravovanej zásielke, treba uplatniť najprv u dopravcu, a to do šiestich mesiacov od vydania zásielky príjemcovi, alebo, ak k vydaniu zásielky nedošlo, do šiestich mesiacov od prevzatia zásielky na prepravu; inak právo zanikne (§ 771 OZ). Pokiaľ ide o premlčanie práva z nákladnej prepravy, treba vychádzať z ustanovenia § 108 OZ, podľa ktorého sa tieto práva premlčujú o jeden rok (*R 2/1978, s. 69 ods. 2 a 3*).

§ 399 OBZ: **Práva vzniknuté zo škody na dopravovaných veciach a z oneskoreného doručenia zásielky voči zasielateľovi a voči dopravcovi sa premlčujú uplynutím jedného roka. Pri právach vzniknutých z celkového zničenia alebo straty zásielky plynie premlčacia doba odo dňa, keď zásielka mala byť doručená príjemcovi, pri ostatných právach odo dňa, keď zásielka bola doručená. Pre škodu vedome spôsobenú platí všeobecná premlčacia doba ustanovená v § 397.**

Premlčanie práva z vecného bremena

§ 109 OZ: Právo zodpovedajúce vecnému bremenu sa premlčí, ak sa desať rokov nevykonávalo.

Premlčanie v prípade vecných bremien sa týka práva, ktoré prislúcha oprávnenému z vecného bremena (pozri § 151n ods. 1 OZ). Takým právom môže byť napr. právo prechodu alebo právo odvádzania dažďovej vody cez susedný pozemok, k sa nevykonáva po dlhšiu dobu a prestalo tak plniť svoju spoločenskú funkciu. V takom prípade nie je potom spravodlivé od povinného žiadať, aby naďalej strpel vecnoprávne zaťaženie svojej nehnuteľnosti.

Uplynutím 10-ročnej premlčacej doby vzniká právo povinného, t. j. nositeľa povinnosti z vecného bremena, vzniesť námietku premlčania práva zodpovedajúceho vecnému bremenu. Vznesením námietky premlčania zaniká právo oprávneného domáhať sa splnenia povinnosti povinného, aby strpel výkon tohto práva oprávneným; právo zodpovedajúce vecnému bremenu i povinnosť z vecného bremena trvajú po uplynutí premlčacej doby ďalej v naturálnej forme.

 Pokiaľ žalovaný tvrdí, že jeho oprávnenie vyplýva z vecného bremena, treba zisťovať nielen to, či toto vecné bremeno platne vzniklo, ale aj tú skutočnosť, či medzičasom nezaniklo, napr. premlčaním v predpísanej premlčacej dobe (*R 65/1972, s. 495*).

Začiatok plynutia premlčania práva z vecného bremena

Začiatok plynutia premlčacej doby závisí od obsahu vecného bremena.

Pri vecných bremenách, pri ktorých má povinnosť formu **určitého konania** (*facere*) (napr. povinný má udržiavať nehnuteľnosť v určitom stave), začína plynúť premlčacia doba okamihom, keď povinný subjekt **prestal plniť stanovenú povinnosť** (t. j. až vtedy, ak nastane nevykonávanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu oprávneným).

Ak vecné bremeno spočíva **v opakujúcej sa povinnosti** k určitému termínu, začína premlčacia doba **plynúť dňom nasledujúcim po dni, v ktorom mala byť povinnosť splnená**.

Ak ide o povinnosť **udržiavať určitý stav** (napr. zabezpečovať prevádzkyschopnosť kanalizačného potrubia), začne plynúť premlčacia doba tým **dňom, keď nastal stav odporujúci tejto povinnosti**.

V prípade, keď má povinnosť z vecného bremena formu **povinnosti niečoho sa zdržať** (*omittere*) (napr. povinný sa má zdržať výstavby domu nad určitú výšku, aby netienil susedov pozemok) a tejto povinnosti zodpovedá právo domáhať sa toho, aby povinný zachovával stanovenú povinnosť, premlčacia doba začína plynúť okamihom, keď **povinný určenú povinnosť porušil**.

Pri právach zodpovedajúcich vecným bremenám, ktorým korešponduje povinnosť **strpieť konanie iného** (*pati*) (napr. strpieť prechod, prejazd cez pozemok), začína premlčacia doba plynúť tým dňom, keď oprávnený **prestal vykonávať svoje právo**. Rozhodným dňom je deň posledného výkonu práva.

Premlčanie súdom priznaného práva

§ 110 ods. 1: Ak bolo právo priznané právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu, premlčuje sa za desať rokov odo dňa, keď sa malo podľa rozhodnutia plniť. Ak právo dlžník písomne uznal čo do dôvodu i výšky, premlčuje sa za desať rokov odo dňa, keď k uznaniu došlo; ak bola však v uznaní uvedená lehota na plnenie, plynie premlčacia doba od uplynutia tejto lehoty.

Priznanie práva právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu (napr. rozhodcovského súdu). Za také rozhodnutie sa podľa súdnej praxe nepovažuje uznesenie o dedičstve.

 Uznesenie o dedičstve nie je rozhodnutím, ktorým by bolo poručiteľovmu veriteľovi priznávané právo, ktoré by mohlo byť vymáhané súdnym výkonom rozhodnutia alebo exekúciou - nemá preto účinky, ktoré predpokladá ustanovenie § 110 ods. 1 OZ (*Uz NS ČR z 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 865/2009*).

*Právo priznané právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu sa podľa § 110 ods. 1 prvej vety OZ **premlčuje za desať rokov odo dňa, keď malo byť podľa rozhodnutia plnené**. Spravidla ide o uplynutie lehoty na plnenie (paričnej lehoty) v dĺžke troch dní od právoplatnosti rozsudku (pozri § 160 ods. 1 OSP). Ak súd určí dlhšiu lehotu, premlčacia doba plynie od tejto lehoty a ak sa plnenie rozloží na splátky, nová premlčacia doba začína plynúť od splatnosti každej splátky osobitne. Ak lehota na plnenie nebola v rozsudku súdu určená, začína plynúť premlčacia doba odo dňa, kedy tento rozsudok nadobudol právoplatnosť.*

V prípade súdom schváleného zmiernu (§ 99 OSP) je pre začiatok plynutia novej 10-ročnej premlčacej doby rozhodný deň, kedy sa malo podľa zmiernu plniť. Táto lehota nemôže začať plynúť skôr ako bolo uznesenie súdu o schválení zmiernu doručené (§ 171 ods. 1 OSP).

Premlčanie uznaného práva

Platné uznanie práva zakladá z hľadiska plynutia a dĺžky premlčacej doby plynutie novej premlčacej doby v dôsledku jej pretrhnutia (prerušenia). **Namiesto doteraz uplynulej premlčacej doby začína plynúť nová 10-ročná premlčacia doba.** Ak v uznaní bola výslovne uvedená lehota na plnenie, začína nová premlčacia doba plynúť až po uplynutí tejto lehoty. Ak nebola v uznaní uvedená lehota na plnenie, premlčacia doba začína plynúť od toho dňa, keď k uznaniu došlo. Spravidla ide o deň, kedy bola vyhotovená písomnosť, ktorá sa týka uznania dlhu.

Z ustanovenia § 110 ods. 1 OZ nevyplýva, že by nebolo možné uznať už premlčaný dlh; teda inak povedané, uznanie premlčaného dlhu nie je v tomto smere viazané na vedomosť dlžníka o tom, že dlh je premlčaný (pozri R 51/1968). Okolnosť, že s uznaním dlhu nemožno spájať účinky uvedené v § 558 OZ, ak dlžník o premlčaní v čase uznania nevedel, je v danej veci (pre účely posúdenia premlčania) bezvýznamná.

 Na kvalifikované uznanie práva podľa § 110 ods. 1 OZ s dopadom na plynutie a dĺžku premlčacej doby sa nevyžaduje, na rozdiel od uznania dlhu podľa § 558 OZ, vyjadrenie prísľubu zaplatiť dlh dlžníkom. Veriteľovo právo na zaplatenie dlhu sa potom síce premlčuje v 10-ročnej premlčacej dobe, ale v prípadnom súdnom konaní ho postihuje dôkazná povinnosť preukázať existenciu a výšku dlhu (*Ro NS ČR z 1. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 84/2008*).

I právo priznané právoplatným súdnym rozhodnutím môže byť dlžníkom písomne uznané čo do dôvodu a výšky (§ 110 ods. 1 druhá veta OZ). Toto právo sa potom premlčí za desať rokov odo dňa, keď k uznaniu došlo, poprípade za desať rokov od uplynutia lehoty na plnenie, uvedenej v písomnom uznaní dlhu (*R 32/1979*).

Obchodný zákonník má osobitnú úpravu prerušenia premlčacej doby (§ 407). Týka sa len uznania záväzku (k uznaniu záväzku porovnaj § 323 OBZ), pričom nová premlčacia doba je v takom prípade 4-ročná. Všeobecné obmedzenie trvania premlčacej doby v § 408 OBZ (najviac 10 rokov) však platí i tu.

Vplyv zmeny subjektu záväzkového vzťahu na premlčanie

§ 111 OZ: Zmena v osobe veriteľa alebo dlžníka nemá vplyv na plynutie premlčacej doby. Rovnako § 400 OBZ.

Občiansky zákonník vychádza v § 111 OZ zo zásady, že premlčacia doba nemusí uplynúť u toho istého subjektu. Jej plynutie má slúžiť aj na prospech jeho právneho nástupcu (*accessio temporis*); inak povedané, ak premlčacia doba ohľadne konkrétneho práva (dlhu) medzi veriteľom a dlžníkom už začala plynúť, zmena v ich osobách nemá vplyv na plynutie premlčacej doby. Pri zmene subjektov sa právnemu nástupcovi započítava tá časť premlčacej doby, ktorá uplynula už jeho právnemu predchodcovi.

Právny nástupca subjektu určitého práva alebo povinnosti preberá toto právo alebo povinnosť v stave, v akom sa tieto nachádzali v okamihu zmeny subjektov a je pritom nerozhodné, z akého dôvodu k tejto zmene subjektov došlo.

Občianske právo: Prechod, resp. prevod práva (pohľadávky alebo dlhu) dedením (§ 460 OZ), prechod práva odúmrtou (§ 462 OZ), postúpenie pohľadávky (§ 524 OZ), prevzatie dlhu (§ 531 OZ), pristúpenie k dlhu (§ 533 OZ) a pod.

Obchodné právo: Zmena veriteľa alebo dlžníka v dôsledku prevodu obchodného imania na spoločníka, rozdelenia a fúzie obchodnej spoločnosti alebo družstva, vklad podniku alebo jeho časti do obchodnej spoločnosti (§ 59 ods. 4 OBZ), zmluva o predaji podniku alebo jeho časti (§ 477 a § 478 OBZ).

Osobitné zákony môžu ustanoviť aj ďalšie skutočnosti, spôsobujúce zmenu dlžníka alebo veriteľa.

O právne nástupníctvo (univerzálna či singulárna sukcesia) nejde v prípade subrogačného (následného) regresu, keď veriteľ splnil dlh za niekoho iného a má právo žiadať o refundáciu poskytnutého plnenia.

Premlčanie regresného (postihového) práva

Existujú dva modely prechodu práva na postihovateľa:

Francúzsky a nemecký model: **Pôvodné právo veriteľa voči dlžníkovi nezaniká splnením záväzku postihovateľom, ale trvá aj naďalej a postihovateľ, ktorý splnil veriteľovi, do toho práva iba vstupuje, čo nemá vplyv na plynutie premlčacej doby. Tento právny následok je daný v § 111 OZ.**

Rakúsky model: **Splnením postihovateľa veriteľovi zaniká záväzkový vzťah medzi veriteľom a dlžníkom a preto postihovateľ do tohto vzťahu nemôže vstúpiť; prislúcha mu len právo na refundáciu za splnenie dlhu. V takom prípade začne plynúť nová premlčacia doba.**

Pokiaľ ide o postihové právo, OZ prevzal riešenie rakúskeho práva. Sú 3 rôzne situácie:

❶ Splnenie formálne vlastného a materiálne cudzieho dlhu zakladá vznik subrogačného postihu proti dlžníkovi (§ 440, § 511 ods. 3, § 550, § 825, § 826 OZ a § 12 a § 24 ods. 7 PZP) – **právo na refundáciu poskytnutého plnenia;**

❷ Splnenie dlhu formálne aj materiálne vlastného dlhu zakladá následný postih proti škodcovi (§ 813, § 827 OZ a § 13 PZP) – **právo na náhradu škody;**

❸ Právo na vydanie bezdôvodného obohatenia, ak ide o právo na vrátenie plnenia, ak niekto splnil dlh za niekoho iného (pozri § 454 OZ) – **právo na vydanie bezdôvodného obohatenia.**

V prvom prípade o subrogačný regres, ktorý má povahu originárneho práva a premlčuje sa vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe.

V druhom prípade prechádza na postihovateľa (poistovňu) právo poškodeného na náhradu škody. Na premlčanie sa vzťahuje ustanovenie § 106 OZ.

V treťom prípade sa premlčanie riadi ustanoveniami zákona o premlčaní bezdôvodného obohatenia (§ 107 OZ).

Premlčanie postihového práva

Prechod práva na náhradu škody

 Nároky poisťovne podľa ustanovenia § 813 ods. 1 OZ a § 827 OZ treba považovať za nárok na náhradu škody. Iný je nárok poisťovne podľa ustanovenia § 826 OZ, lebo nejde o nárok na náhradu škody, ale o nárok, ktorý má poisťovňa z poisťovej zmluvy, a to voči poistencovi. Podobne je to, aj pokiaľ ide o nárok poisťovne podľa ustanovenia § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. Právo poisťovne podľa § 825 OZ je tiež regresným nárokom poisťovne (*R 27/1977, s. 119 ods. 4 a 5 a s. 120 ods. 1*).

 Pri poistení majetku podľa § 813 OZ, pri poistení zodpovednosti podľa § 827 OZ a pri povinnej zmluvnom poistení zodpovednosti podľa ustanovenia § 13 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnej zmluvnom poistení prechádza právo poisteného na náhradu škody na poisťovňu. Ide napospol o prípady zákonného prechodu práva. Čo do dôsledkov týkajúcich sa premlčania, treba napriek nepriaznivým dôsledkom, ktoré pri terajších krátkych premlčacích lehotách má pre poisťovňu takéto posudzovanie, uvedený nárok posudzovať ako nárok na náhradu škody (*R 27/1977, s. 126 ods. 3, 4 a 6*).

Subrogačný regres proti tomu, za koho bolo plnené

 Právo SKP proti tomu, kto zodpovedá za škodu, na náhradu toho, čo za neho plnila (§ 24 ods. 7 PZP), je regresným právom, a nie právom na náhradu škody. Toto regresné právo SKP podlieha premlčaniu vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe (§ 101 OZ), ktorá začína plynúť odo dňa nasledujúceho po dni, kedy bolo poškodenému plnené (*R 34/2013*).

 Právo poisťovne domáhať sa na poistenom, ktorý spôsobil škodu v stave zníženej schopnosti viesť motorové vozidlo po požití alkoholu náhrady sumy vyplatenej poškodenému podľa ustanovenia § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky č. 423/1991 Zb. [~~teraz~~ § 12 ods. 1 písm. a) a ods. 2 písm. a) PZP], sa premlčí v trojročnej premlčacej lehote od vyplatenia škody poškodenému (§ 101 OZ) (*R 36/1980*).

Ďakujem za pozornosť

